

UDK 81

Janusz Bańczerowski

Budimpešta

PROBLEMI IN PERSPEKTIVE JEZIKOVNEGA SPORAZUMEVANJA V SODOBNEM SVETU

Avtor v svojem članku pretresa občo jezikovno sliko v svetu in z njo povezano problematiko mednarodnega jezikovnega sporazumevanja. V sodobnem svetu smo pri malih jezikih in njihovih kulturah priča brezobzirnemu tekmovanju, boju in njihovem izrinjanju. V zvezi s tem se je v lingvodidaktiki pokazala neizogibna potreba po izoblikovanju nove zasnove, kajti dosedanja jezikovna politika, ki upošteva samo velike evropske jezike (angleški, nemški, ruski, francoski), ni izpolnila naših pričakovanj.

V današnjem času je pred nami zelo resen problem specialnih jezikov. V obdobju priključitve k Evropski uniji moramo imeti pred seboj dejstvo, da ima poljuben sistem, pa naj bo politični, družbeni, državni ali administrativni, svoj specialni jezik. Z vsakim sistemom je povezana posebna kultura, specifična jezikovna pragmatika, določen način izražanja in utemeljevanja itn.

The author in the article surveys the general linguistic situation in the world and the issues of international communication related to this situation. In the modern world small languages and cultures are subjected to ruthless competition, struggle, and their marginalization. This prompted linguistic pedagogy to reconceptualize itself, as the previous language policies, considering only major European languages (English, German, Russian, French), did not fulfill the expectations.

Presently, a serious problem of languages for special purposes (LSP) is upon us. At the time of accession to the European Union one must keep in mind that any system, be it political, social, state, or administrative, has its own LSP. Each system is related to a particular culture, language pragmatics, particular kind of expression and justification, etc.

Ključne besede: sociolingvistika, mali in veliki jeziki, specialni jeziki

Key words: sociolinguistics, small and major languages, languages for special purposes

Težko je natančno določiti število jezikov, ki obstajajo v sodobnem svetu, saj razlike med posameznimi jeziki, narečji in jezikovnimi različicami niso vedno popolnoma jasno začrtane, ali pa se jih v nekaterih primerih celo ne da opredeliti. Po najbolj optimističnih ocenah je na svetu okrog 6000 jezikov. Glede na število svojih uporabnikov oblikujejo jeziki sveta dokaj pestro sliko. Obstajajo jeziki, katere govori na milijone ljudi, in jeziki, katere uporablja le nekaj sto ali celo samo nekaj deset ljudi. Od devetsto narodov, kolikor jih je na svetu, jih ima le 218 več kot milijon ljudi, od tega 175 narodov številčno zaobjema od enega do deset milijonov, 33 narodov pa od deset do petdeset milijonov ljudi. 682 narodov ima manj kot milijon ljudi. Po drugi strani pa so mnoge države večjezične. V Indiji npr. obstaja nekaj deset jezikov in narečij. V Severni in Južni Ameriki je nekaj sto indijanskih jezikov. Zelo zapleteno jezikovno sliko izrisuje tudi afriška celina, kjer svoj lastni jezik govori nekaj sto narodov, če seveda ne upoštevamo narečij mnogoštevilnih plemen. Število jezikov se bo po nekaterih predvidevanjih v tem stoletju zmanjšalo za polovico, po letu 2100 pa bo na svetu obstajalo samo še nekaj jezikov. Pojav je podoben izumiranju posameznih živalskih vrst v naravi in ga v veliki meri pospešujejo integracijski in globalizacijski procesi

sodobnega sveta, s tem v zvezi pa tudi vse večja potreba po univerzalnem jezikovnem sporazumevanju. Reševanje problema *paninterlingve*, tj. splošnega mednarodnega jezika, je neodložljiva naloga našega časa. Zahteva ga tudi mednarodna jezikovna komunikacija. Razumljivo je, da ima v obdobju znanstveno-tehnične revolucije, ko se je pojavilo ogromno novih informacij, neomejena raznolikost jezikov v tem smislu negativne posledice. Eno in isto informacijo moramo prevesti v mnoge jezike, da bi lahko zadovoljili informacijske zahteve uporabnikov informacij v različnih državah. Jezikovni prevodi požirajo ogromne količine denarja, ponavadi jih natisnejo z določenim zamikom, kar znatno zmanjšuje njihovo koristnost in vrednost. Vse države tudi nimajo zmožnosti, da bi zanje zagotovile zadostna materialna sredstva. Poleg tega pa prevodi ne zagotavljajo popolnih semantičnih ekvivalentov med originalom in prevodom. Mnogo problemov je povezanih predvsem z znanstveno-tehnično terminologijo in s specialnimi jeziki. Zato so se, prvič v štiridesetih letih prejšnjega stoletja, pojavile nacionalne in mednarodne banke terminoloških podatkov. Ena prvih takih bank je bil, kot je znano, center za tehnično terminologijo, zasnovan leta 1941 v Stockholmu; eden največjih terminoloških centrov, ki deluje pod okriljem Evropske unije, pa se nahaja v Bruslju in Luxemburgu. Poenotenje, natančnost in vsesplošna dostopnost terminoloških podatkov je nujnost, ki je ne sme zaobiti nobena družba, ki hoče zagotoviti svojo prisotnost v sodobnem svetu. Vemo, da nova znanja v današnjem času rastejo kot gobe po dežju, pojavljajo se nove in nove inovacije, kot rezultat vsega tega pa se povečujeta tako kvantiteta kot kvaliteta novih proizvodov. Hkrati pa zastarevajo včerajšnje inovacije. Število znanstvenih delavcev raste, kar kaže na določeno stopnjo družbenega razvoja. Tako npr. znanja v telekomunikacijski elektroniki zastarevajo že v dveh, treh letih, skupaj z njimi pa tudi njihovi proizvodi. To je privedlo do tega, da se z enako hitrostjo spreminjajo in zastarevajo tudi ustrezni specialni jeziki. Če upoštevamo dejstvo, da zadovoljivo razviti naravni jeziki vsebujejo približno 200 do 300 tisoč besed, da povprečni uporabnik jezika uporablja samo nekaj tisoč besed in da specialno izrazoslovje zaobjema tri do pet milijonov besed, potem si lahko jasno predstavljamo, s kakšnimi problemi se bomo kmalu začeli srečevati in kaj nas čaka v prihodnosti.

Raznolikost jezikov ali, z drugimi besedami, *babelizem* imajo mnogi za prepreko, ki zavira vsesplošni razvoj. Burney npr. piše, da »babelizem pelje v odvečno potratno časa, denarja in energije« (Burney 1966: 126). Zelo pogosto navajajo besede Leibniza, ki trdi, da bi se v primeru, če bi na svetu obstajal samo en jezik, človeško življenje podaljšalo za tretjino, saj za učenje tujih jezikov porabimo kar tretjino svojega življenja. Francoz Bollack je leta 1899 izjavil, da je »jezikovna raznolikost podobna jezu, ki zapira naravni pretok žive vode in ga je zato potrebno podreti, da bi se človeštvo lahko svobodno razvijalo« (Bollack 1899: 480). Po mnenju J. D. Dešerijeva »jezikovne ovire preprečujejo, da bi dosežki znanosti, tehnike in kulture postali v zadovoljivi meri dobrina vseh narodov. Zadostuje podatek, da je za prevod iz 50 jezikov potrebno izdelati 2450 različnih slovarjev, usposobiti armado prevajalcev itn. Večina držav sveta, predvsem manjše, se niso sposobne spopasti s to nalogo« (Дешериев 1977: 107). Podobna mnenja pogosto srečujemo še danes. Znano je, da so se v preteklih stoletjih na raznih koncih sveta pojavljali različni poskusi, da bi izdelali nevtralen mednarodni jezik, ki bi bil splošno sprejemljiv. Prve zasnove takega jezika so vznikle že v antiki.

Platon je bil npr. (na prelomu iz petega v četrto stoletje pred našim štetjem) mnenja, da bi bogovi za človeštvo naredili veliko dobrega, če bi ga obdarili s skupnim jezikom. Od tistega časa je bilo izdelanih nekaj sto umetnih jezikov, med katerimi pa jih je bilo le nekaj širše priznanih, npr. esperanto.

Iz zapisanega je razvidno, da zaznana stremjenja po vsesplošnem razvoju v sodobnem svetu niso naklonjena niti malim jezikom, niti malim kulturam (Benkő 1997/10: 1250; Fodor 1997: 265; Fábíán 1997: 266; Grétsy 1998/1: 31–37; Péntek 1998/1: 43–49; Kiss 1996–97: 56–62; Kiss 1997; Bolla 1998: 1–16; Bańczerowski 1998: 16–31). Jezik se mora razvijati skupaj z družbo in mora slediti potrebam, ki mu jih nalagajo vsesplošne integracijske in globalizacijske usmeritve razvoja sveta. V sodobnem svetu smo pri malih jezikih in njihovih kulturah priča brezobzirnemu tekmovanju, boju in njihovega izrinjanju, in zdi se, da je samo od njih samih odvisna njihova nadaljnja usoda. So se mali jeziki in njihove kulture sposobni vključiti v to ogromno mednarodno tekmovanje, katerega pogoje narekujejo t. i. svetovni jeziki, ali pa bodo ostali v ozadju, izgubili svojo sporazumevalno funkcijo in na koncu izginili?

Znano je, da med vsemi obstoječimi jeziki samo 225 uporablja svojo lastno pisavo. To pomeni, da je v teh jezikih možno razvijati znanstvene teorije. Med temi jeziki pa je samo 15 takih, katere govori vsaj 50 milijonov ljudi. To so: *angleški, arabski, bengalski, indonezijski, španski, italijanski, kitajski, nemški, polski, portugalski, ruski, ukrajinski francoski, hindi** in *japonski jezik*. Število t. i. svetovnih jezikov je zelo majhno; mednje spadajo samo štirje: *angleški, nemški, ruski in francoski*. Omeniti moram, da je imela v Evropi v srednjem veku vlogo znanstvenega jezika *latinščina*. V 18. stoletju so jeziki, kot so: *španščina, nemščina, portugalsščina in francoščina*, imeli že po tradiciji velik mednarodni pomen. V 19. stoletju se je temu »jezikovnemu klubu« pridružil *angleški*, v 20. stoletju pa še *ruski jezik*. V Organizaciji združenih narodov, ustanovljeni leta 1945, so za mednarodna pogajanja, konference in dokumentacijo določili pet jezikov: *angleški, španski, kitajski, ruski in francoski*. Leta 1972 se je tem jezikom pridružil *arabski*, 1974 pa še *nemški*. Tako so ti jeziki uradno pridobili mednarodno veljavo.

Vemo, da so se v 20. stoletju, posebno pa še v zadnjem času, v dosedaj še ne raziskanih razsežnostih, razbohotili stiki med ljudmi, predstavniki raznih kultur in jezikov. K temu je pripomogel in še vedno prispeva vse hitrejši razvoj ekonomskih, trgovinskih, kulturnih, znanstvenih in drugih stikov, ki je nedvomno zajel vse države in vsa področja sveta. Sodelovanje v mednarodnih stikih je za mnoge ljudi postalo vsakodnevna dejavnost. V situaciji, ko je nujno potrebno zagotoviti ustrezno kakovostno mednarodno sporazumevanje, moramo izdelati primerno jezikovno politiko, ki ne bo ustrezala samo današnjim razmeram, ampak bo zadovoljiva tudi v bližnji in daljnji prihodnosti.

Učenje jezikov je postalo zelo pomemben dejavnik človekovega delovanja. Brez mednarodne izmenjave informacij, ki poteka med naravnimi jeziki, si ne moremo predstavljati niti znanstveno-tehničnega razvoja, niti z njim povezane družbene blaginje. Osvojitev vsakega novega jezika razširja mentalne zmožnosti učečih, njihovo inteligenco. Posamezniki, ki obvladajo tuje jezike, si zagotovijo boljšo poklicno usposobljenost in višjo stopnjo izobrazbe kot njihovi vrstniki, ki znajo samo svoj materni jezik.

* Eden izmed indijskih jezikov, op. prevajalke

V lingvodidaktiki se je pokazala neizogibna potreba po izoblikovanju nove zasnove, kajti dosedanja jezikovna politika, ki upošteva samo velike evropske jezike (angleški, nemški, ruski, francoski), ni izpolnila naših pričakovanj. Na eni strani je zagotavljala neupravičene ugodnosti uporabnikom teh jezikov (ni se jim potrebno učiti drugih jezikov in so v primerjavi s tistimi, ki teh jezikov ne znajo, v privilegiranem položaju), po drugi strani pa so predstavniki velikih jezikov skušali drugim narodom in kulturam vsiliti svojo civilizacijo in jim tako škodovali. Učenje naštetih svetovnih jezikov ni nikoli temeljilo in tudi danes ne temelji na vzajemnosti. Mnogi razlogi govorijo v prid temu, da so v bližnji prihodnosti na tem področju potrebne spremembe. Večjo pozornost je treba namenjati učenju jezikov sosednjih narodov. 80 % nemških podjetij zahteva od svojih zaposlenih znanje dveh, 45 % podjetij pa treh tujih jezikov. Vodstva 44 % angleških podjetij so prepričana, da bi bilo moč ekonomske indekse znatno izboljšati, če bi njihovi sodelavci znali tuje jezike. Vodja Predsedniške komisije v ZDA je nedavno izjavil, da postaja monolingvizem Američanov ovira pri uresničevanju življenjskih potreb ameriškega prebivalstva. Istočasno s tem opažamo, da pridobiva prevlada angleškega jezika vedno večji razmah. Učenje tega jezika je v mnogih šolah po svetu že obvezno. Nemški indoeuropeist Walter Porzig je že v svojem času dejal, da ima angleški jezik na svetu samo dva potencialna tekmeca: prvi je kitajščina, drugi pa ruščina (Porzig 1975: 431).

Nastanek mnogih držav na svetu temelji predvsem na jeziku; državni jezik je pri njih postal simbol države. To potrjuje tudi kopica v zadnjem času nanovo nastalih držav (BaUczeroski 1998: 25–26; Nyomárkay 1997: 204–13). Enaka težnja se bo verjetno nadaljevala tudi v 21. stoletju. Človeška civilizacija konca 20. stoletja je ustvarila načela, ki morajo zagotavljati vsesplošni nadaljnji razvoj sveta: etnično in jezikovno strpnost; razprostranitev humanističnih vrednot, ki bodo ohranjale obči mir; medsebojno razumevanje in dogovarjanje med narodi; razvoj znanosti in kulture; spoštovanje mednarodnega prava. Izgleda, da bo pri tem veliko vlogo igralo prav učenje tujih jezikov. V zvezi s tem vprašanjem so se pojavila različna predvidevanja in predlogi za spremembo jezikovne politike. Tako eden izmed njih predvideva razširitev kluba svetovnih jezikov. Govorimo o jezikih, kot so npr. *arabski, italijanski, španski in kitajski*. Temu nasprotuje predlog, ki zagovarja zožitev jezikovnega kluba na tri jezike: *angleški, ruski in francoski*.

Svetovna zveza združenj sodobnih jezikov (FIPLV, Fédération des Professeurs de Langues Vivantes) predlaga v svojem poročilu za UNESCO povsem drugačno izboljšavo jezikovne politike. In sicer: vsak prebivalec sveta se mora učiti angleščine, tj. v našem času najbolj razširjenega svetovnega jezika, s katerim se lahko sporazumeva po celem svetu. Poudarjeno je tudi učenje jezikov sosednjih narodov. To pomeni, da mora biti kriterij izbire drugega ali tretjega tujega jezika njegovo sosodstvo in že obstoječi ali predvideni prihodnji stiki (ekonomski, politični, znanstveni, kulturni, trgovinski idr.). V zvezi s tem se lahko vprašamo, kakšna naj bo jezikovna politika Madžarske v 21. stoletju. Na osnovi zgoraj zapisanega se nam izrisuje naslednja slika. Med poučevanimi tujimi jeziki je na prvem mestu nesporno *angleščina*. Kot drugega jezika bi se morali učiti npr. *ruščine, nemščine, francoščine, španščine, italijanščine*. Tretji tuji jezik naj bi bil *ukrajinski, slovaški, romunski, hrvaški, srbski, slovenski in poljski*. Izgleda, da

potreba po učenju nemškega jezika na Madžarskem ne zahteva posebne obrazložitve. Nemčija je velika evropska država, veliko vlogo pa igrajo tudi medsebojni zgodovinski stiki. Tudi sicer ima učenje nemškega jezika na Madžarskem že svojo tradicijo. Ruski jezik je zelo pomembno sporazumevalno sredstvo ne samo na področju ekonomskih, znanstvenih in drugih stikov z Rusijo, ampak tudi pri navezovanju stikov z neodvisnimi republikami nekdanje Sovjetske zveze, saj je bila ruščina uradni jezik v celotni državi in je kot taka postala splošno znana v vseh republikah ZSSR. Nastala je paradoksalna situacija, ko je na Zahodu – v Ameriki in v Zahodni Evropi – postala ruščina najbolj priljubljen tuj jezik, na Madžarskem pa je učenje tega jezika potisnjeno na rob zanimanja. Francoščina, španščina in italijanščina so jeziki, ki so pomembni v več ozirih, predvsem pa na področju kulturnega življenja Evrope. Življensko pomembno vprašanje je učenje jezikov, ki mejijo na Madžarsko (o teh smo govorili zgoraj). Stari škotski rek pravi, da se brez prijateljev lahko živi, brez sosedov pa ne, ne glede na to, da je imela Škotska v zadnjem tisočletju samo enega soseda. Učenje poljskega jezika temelji na ustaljenih madžarsko-poljskih zgodovinskih vezeh in prijateljskih stikih na raznih področjih življenja.

V začetku 21. stoletja je potrebno v novi, spremenjeni stvarnosti, ko je znanje jezikov postalo tržno blago, na novo zastaviti cilje jezikovne politike in pri tem upoštevati sodobne interese države. Naravna težnja vsakega naroda je, da želi svoj jezik razvijati in okrepiti njegov položaj med drugimi jeziki in kulturami. Tega pa ne sme dosegati na račun drugih jezikov, s katerimi je v partnerskih odnosih. Če se to dogaja in se pri tem izkorišča ugodnejši ekonomski ali politični položaj, prihaja v tem primeru do jezikovnega nasilja. To se je npr. zgodilo v času suženjstva in kolonializma, ko so nekateri evropski jeziki uničili jezike prvotnega prebivalstva Azije, Afrike in Amerike. Posledice teh stremeljenj se še danes kažejo v t. i. anglofonskih in frankofonskih državah, kjer svojih lastnih, avtohtonih kultur še danes ne morejo spraviti na dostojno raven.

Politične spremembe, ki so nastale v Evropi v zadnjih letih, so omogočile poglobljene stike na različnih področjih človekovega delovanja in tako povzročile, da se je povečalo zanimanje za problematiko medkulturnega sporazumevanja. Perspektiva združevanja Evrope, ustvarjanja nekonfliktnih in strpnih človeških odnosov opozarja na zapleteno problematiko prepletenosti kulturnih sistemov in na prisotnost različnih stereotipov in predsodkov. Vemo, da znanstveno preučevanje stereotipov in predsodkov nima samo svojih zagovornikov, ampak tudi nasprotnike. V različnih tovrstnih razpravah se včasih izrekajo mnenja, ki bolj spodbujajo nastanek in širjenje stereotipov in predsodkov, kot pa da bi se jim zoperstavljala. Eden izmed vzrokov za pojavitev stereotipov je morda najti v pomanjkljivem poznavanju značilnega jezikovnega in zunajjezikovnega obnašanja, ki ga pogojujejo različne kulture. Pravilni proces jezikovnega sporazumevanja je odvisen od medsebojnega sodelovanja lingvističnih, sociopragmatičnih in paralingvističnih načel. Pomanjkanje poznavanja, pa čeprav samo v enem iz teh elementov, lahko privede do nerazumevanja in večkrat do nepravilnega posploševanja, ki je osnova stereotipov.

Združena Evropa je oblikovana kot mnogonacionalni organizem. Zato je nujno kritično oceniti realno situacijo in pri tem upoštevati vse možne okoliščine. Zavedati se moramo, da prihaja med državami Zahodne in Vzhodne Evrope v mnogih zadevah

do pomembnih razhajanj, ki pa se jih vsi ne zavedamo v zadostni meri. Ni npr. znano, kako se bo v tej mnogonacionalni združbi udejanjala kultura soobstoja več jezikov. Jasno je, da je potrebno v interesu obče blaginje delovati po načelu enakopravnosti, partnerstva, medsebojnega razumevanja in spoštovanja. Bo tako tudi v resnici?

V današnjem času je pred nami zelo resen problem specialnih jezikov. V obdobju priključitve k Evropski uniji moramo imeti pred seboj dejstvo, da ima poljuben sistem, pa naj bo politični, družbeni, državni ali administrativni, svoj specialni jezik. Z vsakim sistemom je povezana posebna kultura (v tem pogledu tudi mentalna), specifična jezikovna pragmatika, določen način izražanja in utemeljevanja itn. Čim natančneje opredelimo dani sistem, tem natančnejši bo tudi specialni jezik, ki ta sistem predstavlja. Tako spreminjajoča se družbena ureditev kot proces evropske integracije morata predvideti razvoj specialnih jezikov in njihovo prilagoditev mednarodnemu standardu. Drugače povedano: da bi dosegli ta cilj, moramo »stare« specialne jezike in hkrati z njimi »staro« miselnost zamenjati z »novimi« specialnimi jeziki in z »novi« miselnostjo. Vendar pa je potrebno »nove« specialne jezike najprej ustvariti, odobriti in uvesti v komunikacijski sistem. Podobno nalogo moramo opraviti tudi na področju miselnosti. Nobenih novih informacij in nobene nove teorije ne smemo zasnovati na osnovi »starih« specialnih jezikov. Razumevanje novega sveta ne sme temeljiti na »stari« miselnosti. Kajti neznanje specialnih jezikov spodbuja manipulacijo. Izražanje novih vedenj je v »starem« jeziku tem bolj zapleteno, čim večja je razlika med starimi in novimi vedenji in čim višji nivo specializacije dosegajo slednja. Isto opazimo tudi pri posredovanju znanj iz enega jezika v drugi, pri t. i. transkodiranju. Če želimo prevzemati »tuj« znanja, »tuje« izkušnje, »tuje« sisteme, »tujo« družbeno ureditev, smo dolžni ustvariti tudi ustrezne kompatibilne specialne jezike. Če želimo prevzeto znanje, sistem ali družbeno ureditev popularizirati, moramo popularizirati tudi ustrezen jezik in njegovo rabo. Istočasno je potrebno oblikovati in popularizirati tudi ustrezno novo miselnost. To je neodložljiva naloga našega časa.

Specialni jeziki niso bili ustvarjeni zato, da bi »signalizirali« raven razvoja civilizacije in/ali njenih posameznih delov. Temeljni vzrok nastanka in hkrati glavni smisel njihovega obstoja leži v njihovih instrumentalnih funkcijah. Specialni jeziki nam ne samo omogočajo, da sodelujemo v procesu razvoja človeštva, ampak nam hkrati pomagajo uporabljati dosežke (rezultate) drugih. Ali drugače: brez specialnih jezikov ni mogoče zasnovati, prevzeti ali obuditi v življenje nobene inovacije. Brez inovacije namreč ni razvoja. Možnost, o kateri govorimo, je v določeni družbi odvisna od stopnje njenega razvoja, njene notranje ureditve in natančnosti semantičnih prvin specialnih jezikov, s katerimi ta družba razpolaga. V primeru konkretnih oseb pa govorimo o tem, v kolikšni meri obvladujejo posamezne specialne jezike in kako dobro so jih sposobni uporabljati. Tisti, ki ne pozna ustreznega specialnega jezika, ostaja izven določenega profesionalnega kroga in konec koncev zunaj civiliziranega sveta. Nekatere funkcije specialnih jezikov so v celoti pomembne za družbo. Vsak član t. i. »civilne družbe« mora poznati ne samo specialni jezik politike, ampak do določene mere tudi jezik ekonomike, finančne sfere ter različnih državnih in krajevnih ustanov. Zelo pomembno je poznati, vsaj nekoliko, tudi jezik telekomunikacijske elektronike. Deloma tudi jezik medicine in farmacije. Če ne bomo osvojili ustreznih specialnih jezikov,

potem na teh področjih ne bomo mogli pametno uporabljati zelenih inovacij, da niti ne omenjam tega, da zaradi neznanja ne bomo mogli vprašati niti za nasvet.

LITERATURA

- BAŃCZEROWSKI, J., 1998: Kötelességünk-e gondoskodni anyanyelvünkről? *Magyar Nyelv* 1.
- BENKŐ, L., 1997: Anyanyelvünk ügye és az értelmiség felelőssége. *Magyar Tudomány* 10.
- BOLLACK, L., 1899: La langue Bleue – Bolak. *Langue internationale pratique*. Paris.
- BOLLA, K., 1998: Kell nekünk ortoézia?! *Magyar Nyelv* 1.
- BURNEY, P., 1966: *Les langues internationales. Que sais-je?* Nr. 968 (ed. 2). Paris.
- Дешириев, Ю. Д., 1977: Пути развития социолингвистики в условиях научно-технической революции. *Научно-техническая революция и функционирование языков*. Москва.
- DOW, F., 1997: Scaling the Fortress – Preparation for Accession to the European Union. *Transfère necesse est. Proceedings of the 2nd International Conference on Current Trends in Studies of Translation and Interpreting*. 5–7 September 1996. Budapest (Red. Klaudy Kinga és Kohn János). (Dalje: *TNE*.)
- FÁBIÁN, P., 1997: Az elviselhetőség határai a rádióban az idegen szavak használatában. *Magyar Nyelvőr*.
- FODOR, I., 1997: Nyelvújítás régen és ma – Európában és a harmadik világban. *Magyar Nyelvőr*.
- GRÉTSY, L., 1998: Nyelvhasználat és nemzeti tudat. *Magyar Nyelv* 1.
- JESENŠEK, M., 2001: Slovenščina danes. *Słowiańszczyzna w kontekście przemian Europy końca XX wieku. Język – tradycja – kultura*. Katowice.
- KESZLER, B., 1997: Az anyanyelvi oktatás helyzete és feladatai. *Egyetemi Fonetikai Füzetek* 21. sz. Budapest.
- KISS, J., 1996–97: A magyar nyelv mai helyzetéről nyelvpolitikai szempontból. *Helyesírás és nyelvpolitika*. Gyula.
- – 1997: A magyar nyelvről – nyelvpolitikai megközelítésben. *Magyar Tudomány* 8.
- NYOMÁRKAY, I., 1997: A szerb-horvát nyelvkérdés. *Magyar Nyelvőr*.
- PÉNTEK, J., 1998: Gondolatok a magyar nyelv mai helyzetéről. *Magyar Nyelv* 1.
- PORZIG, W., 1975: Das Wunder der Sprache. *Probleme, Methoden und Ergebnisse der Sprachwissenschaft*. Ausg. 6. München.
- SCHÄFFNER, K., 1997: European Integration through Translation. *TNE*. Budapest.
- TYTGAT, K., 1997: Problems of a Linguistic European Integration. *TNE*. Budapest.

SUMMARY

The author in the article surveys the general linguistic situation in the world and the issues of international communication related to this situation. Many people perceive linguistic diversity as an obstacle that hampers universal development. In the modern world small languages and cultures are subjected to ruthless competition, struggle, and marginalization. This situation opens the question whether small languages and their cultures are capable of entering this great global competition, dictated by the so-called world languages, or they will remain in the background, lose their communicative function, and eventually disappear.

It is known that in the 20th c. and particularly recently contacts between people, representatives of various cultures and languages have grown to an unprecedented extent that has not yet been studied. This has prompted pedagogy to reconceptualize itself, as the previous language policies that consider only major European languages (English, German, Russian, French) did not fulfill the expectations. This poses the question what Hungarian language policy should be

like in the 21st century. The author thinks that among foreign languages English should be taught first. A second foreign language should be either Russian, German, French, Spanish, or Italian. A third foreign language should be either Ukrainian, Slovak, Romanian, Croatian, Serbian, Slovene, or Polish, i.e., a language of a neighboring nation.

Presently, a serious problem of languages for special purposes (LSP) is upon us. At the time of accession to the European Union one must keep in mind that any system, be it political, social, state, or administrative, has its own LSP. Each system is related to a particular culture, language pragmatics, particular kind of expression and justification, etc. For this reason the »old« LSPs and the »old« mentality associated with them should be replaced by »new« LSPs and »new« mentality. However, »new« LSPs should first be devised, approved, and introduced into communication system. This is a task of our times that cannot be delayed.

Iz ruščine prevedla
Vanda Babič.